

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Cautela Confessarii Pro Foro Sacramentali Occasione
Decretorum S. M. Alex. VII. Innoc. XI. Et Alexandri VIII. ...**

Matthaeucci, Augustín

Francofurti Ad Moenum, 1711

Cap. XXXI. Præceptum servandi Festa, & audiendi Missam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40684

ita; instantanea, & superficialia, quæ ex urbanitate dantur, juxta morem Patriæ, aut in signum puri, & honesti affectus, ac amicitie: ista possunt esse licita, & solum mala ex fine operantis: ut, si non sine honesto, sed ob delectationem sensibilem fiant; vel ratione periculi delectationis sensualis, quam quis sepe in eis experitur, & ideo tunc abstinendum.

Illa vero sunt ab intrinseco mala, quia ad ipsa sequitur connaturaliter delectatio sensibilis, quæ mala est, tum ex natura sua sit alterativa, & excitativa partium generationi inservientium; ex qua alteratione confurgit connaturaliter delectatio sensualis, per se, & ex natura sua proxime, & immediate ordinata ad feminis emissionem. Nullus enim negabit, quin expresso, & firmo contactu labiorum viri ad labia, vel genas mulieris oriatur delectatio sensibilis, & existat non procedatur ad sensualem, & veneream, quæ percipitur: vel ipsa feminis decisione: vel ex per se ordinatis ad illam, ut ex pudendorum commotione; sive hæc contingat osculis, tactibus, amplexibus, & aspectibus, sive librorum lectura, & obscærorum audita, sive cogitatione, aut delectatione morosa, & impuro desiderio. Vide dicta loco cit. & audi August. de amicitia tom. 6. cap. 4. ubi: ipsum osculum tanta turpitudine fadant, ut sic osculari nihil aliud sit, quam adulterari.

CAPUT XXXI.

Prop. LII. & LIII. ab Innoc. XI. &c.

Præceptum servandi Festa, & audiendi Missam.

1. PROP. 52. Præceptum observandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.

PROP. 53. Satisfacit præcepto Ecclesie de audiendo sacro, qui duas ejus partes, immo quatuor simul à diversis celebrantibus audit.

Quod præceptum de observandis festis sub mortali obliget, est communis DD. opinio, & Ecclesie sensus, de quo post decret. Innoc. nefas est dubitare; quamvis apud Cardenas differ. 32. cap. 1. quibusdam scribere placuit ipsa præcepta Ecclesie non obligare conscientias sub mortali; & esse dumtaxat penalia, solumque per accidens sub mortali obstringere: ratione nimirum scandali, vel inobedientie: & contemptus; prout in perniciem salutis animarum dixerunt primæ propositionis Authores.

2. Et quia in Ecclesiastico præcepto de Festorum observatione continetur præceptum affirmativum, seu præceptivum, in integra Missa in die festo audiatur, cap. omnes fideles, & cap. Missas de consecrat. dist. 1. & negativum, seu prohibitivum, ut integro die festo servilia opera non exercentur, ex cap. licet de feriis, & B. Pio V. infra citando. De utroque agendum est, ut satis Confessarius instructus, in transgressio-

nis, vel observantia iudicio, sine errore procedat, sed

I. Notetur, quod præter Dominicam diem, sabbato Iudæorum, in memoriam Resurrectionis Christi, *capit. quod die Dominico 75. dist.* ab Apostolis substitutum (quæ in Evangelio prima, & una Sabbati nominatur, ut expressè dixit August. *psal. 93. Una sabbati dies Dominicus est* etiam alia Festa in honorem Dei, & Sanctorum Ecclesia instituit; eaque celebrare præcepit *cit. cap. licet.*

II. Quod iuxta consuetudinem in Ecclesia receptam, Festa, quantum ad abstinentiam à servilibus operibus, computantur à media nocte ad alteram mediam noctem *Layman. lib. 4. tract. 7. cap. 2. num. 1. Engel. jur. can. lib. 1. tit. 9. §. 2. num. 4.*

3. Quæritur, *quanam sint opera servilia, quorum exercitium est die Festo sub mortali prohibitum?*

Resp. Opera corporalia, ad quæ deputantur servi: & propterea dicta servilia. Quæ describi possent, edesse, quia, quia, vel immediatè in utilitatem corporis, vel corporis potius, quam animi viribus efficiuntur, vulgaribus communiter hominibus committi solent. Hujus generis reputantur arare, fodere, serere, ligna, lapidesve cædere, fabricare, fabrilia agere, & opera tonsoris, ac alia artis mechanicæ; quæ corporis laborem, vel solum vel principaliter requirunt: & sunt propria ancillarum, rusticorum, servorum, & artificum.

Ex opposito opera liberalia dicuntur, quæ ad artes liberales pertinent, & à liberis exercentur ut plurimum ad illu-

minandam, & instruendam mentem, oblectandumque animum: cujusmodi sunt, studere, concionari, docere, discere, cantare, organa musica pulsare, & similia: quæ diebus festis non censentur prohibita, pro ut DD. communiter. *Layman. Engel. Tambur. in decalog. lib. 3. cap. 3.* Etiam si pro pretio exercentur; quia pretium non facit opus esse servile, si ex se tale non sit; sicut è contra, non cessat esse servile opus, quod eodem genere est tale, etiam si gratis fiat, *Duhamel Theol. rom. 2. in decalog. dissert. 4. cap. 4. n. 3.*

Præter opera servilia, & liberalia, dantur alia, de quibus DD. dubitant, an liberalia, an verò servilia sint, adedque an prohibita diebus festis: ut piscari, venari, transcribere libros, ordinare characteres typographicos &c. igitur.

4. Quæritur, *an diebus festis liceat pingere, piscari, vel venari?*

Resp. Quò ad primum, affirmat *Layman. cit. à num. 2.* *Ilung Tambur. Sanchez, Anton. à Spirit. San. direct. confess. in decalog. tract. 5. sect. 7. num. 56.* quia pingere ad exercendum magis ingenium (quod est, quid liberale) quam ad laborandum, referatur; modò non cum magno apparatu fiat, hoc est, ut non conterantur, nec misceantur colores, gypso non aptentur telæ, & penicilli non efformentur, cum hæc sint famulorum ministeria.

Negat Sum. Leandri ver. festorum observatio num. 20. tam gratia lucri, quam recreationis causa, quia probabilius est, quod pingere sit opus servile. Et hæc est tutior opinio. Quam postea docuit *Author mille interrogas: interrogat. 705.*
non

non excusans à mortali Pictores, & Typographos, proprias artes in diebus Festis exercentes, nisi ratione modici temporis, & operis.

Idem videtur dicendum de piscatione, & venatione. Verùm quò ad piscari scias, in alleg. cap. licet non permitti diebus festis, nisi quò ad quædam genera piscium, qui solent certo tempore piscari & illicò fugiunt; sed nec id in solemnioribus.

5. *Quæritur, an ex causa possint opera servilia diebus Festis absque mortali exerceri?*

Resp. Affirmativè, pro ut DD. communiter, & expressè S. Rituum Cong. quæ censuit: licere diebus festis dare operam rebus ad vitam necessariis, ac tempore perituris, præsertim tempore vindemiarum, & messium, ac collectionis fructuum, vel, si necessitas urgeat, ac suadeat pietas. Caterum; quoniam verendum est, ne privatis affectibus, domesticarumque rerum studio aliqui cò perducantur, ut hæc Sacrorum Canonum indulgentia in aliis, etiam casibus abutantur, idem Patres Eminent: adjiciunt ad Ordinarii cujusque judicium, ac censuram pertinere, ut dignoscatur, num verè ulla ex causis supra scriptis subsit, propter quam liceat diebus Festis rebus servilibus vacare, ut, nec dierum festorum observantia ulla in re violetur, nec opera illis diebus summa cum ratione permessa impediatur. Plac. prax. par. 2. cap. 3. art. 3. num. 33. & ego in ple offic. Cur. tom. 2. cap. 1. num. 4. Unde præter causam rationabilem pietatis, & necessitatis debet quoque accedere consensus Episcopi, vel Parochi, ubi illius

propter distantiam commode haberi non potest, & periculum est in mora. Engel, num. 13.

Quare excusantur à peccato. I. Qui pro mortuis sepeliendis sepulchra diebus Festis effodiunt; qui Campanas pullant, Templum ornant, dum ante non poterunt.

II. Coquentes, & parantes cibos necessarios, ac Pharmacopolar, necessarios medicinas.

III. Agricolar, & laborantes, quando ratione pluviarum in messe, vino, oleo, & fano probabile damnum timeatur.

IV. Coquentes tegulas, vitrum, calcem, dum incepta decoctio nequit sine notabili damno intermitteri.

V. Ementes, & vendentes panem, vinum, carnes, fructus, & alia necessaria ad humanum victum.

VI. Resicientes vias publicas, & Pontes, dum deferri non potest.

VII. Qui se, & suam familiam sufficienter alere non possunt: sed id faciunt, audita Missa, & secretò, ad vitandum scandalum, & laborem non protrahant ultra id, quod exigitur ad necessitatem, pro eo die sublevandam. Sed in hoc videntur fraudes, & commodum ficto necessitatis titulo non pallietur.

Plures ex consuetudine excusantur Barbitonsores, tametsi integro die, vel per notabile ejus tempus barbas, & capillos radant, quod in praxi, nec probabile, nec tutum apparet, cum potius abusus ipsa sit, & corruptela.

6. *Quæritur, an diebus Festis licet exercentur mercatus, & nundinae?*

Resp. Negativè, pro ut eadem Sac. Cong.

Cong. in una Recanaten, apud alleg. Pia-
sec. & Quaranta Sum. Bull. verb. dies Fe-
stus, ut infra: Præceptum de Dominicis, &
Festis diebus sanctificandis, & observandis,
sub pretextu mercatum, nundinarum, &
ferrarum nullatenus esse violandum. Cete-
rum his diebus licere agros, ac aliis ju-
mentorum vectores, seu mercium conducto-
ribus, bajulis, & aliis hujusmodi servientibus,
ac ministris, sarcinas, & onera, nundina-
rum causa, exonerare, & deponere, in captum
que iter, Missam tamen prius audita, transien-
do proseguere, & continuare. Non tamen debere
sarcinas componere, & jumentis onerare, ad iter
de novo incipiendum. Neque Mercatoribus,
aut aliis civibus & viatoribus his diebus, etiam
elapsis apothecis, merces vendere, emere, aut
asportare licere, nisi tantum ad vicium neces-
saria, aut alia minuscula, & modici momen-
ti opera, jam confecta, & elaborata, pro
transiendum hospitium, advenarum, & exte-
riorum urgenti, & presentanea necessitate, &
opportunitate &c.

Idem disposuerat B. Pius V. Constit.
cum primum Kal. April. 1566. & infra.
Cum vero dierum Festorum observatio ad Dei
cultum &c. mandamus &c. ut ab omni illi-
cito, & servili opere abstineant. Mercatus
non fiant, profana negotiationes, & judicio-
rum strepitus conquiescant.

7. Advertat itaque Confessarius, die-
bus Festis, non modò opera servilia, &
nundinas prohiberi, verum etiam placi-
tum cap. omnes rit. sup. cit. per quod intel-
ligitur omnis actio, & strepitus judicia-
lis, tam in civilibus, quam criminalibus:
tam ad penam, quam ad mortem: tam
pro foro civili, quam Canonico: tum
quoad initium, tum quoad terminum,
& finem causæ.

Matthæus Cantola Confess.

8. Ad initium actionis judicialis spe-
tat citatio rei, vel partis; hæc enim est
basis, & fundamentum judicii; ad me-
dium examinare testes, eorum deposi-
tiones, & juramenta recipere. Ad ter-
minum tandem pertinet, sententiam
pronunciare, vel ipsam exequi; quæ om-
nia, & singula in cit. cap. Conquestus, ir-
rita, & nulla declarantur. Super quibus
Judex à Confessario interrogandus est.
In alleg. cap. 1. & ult. tit. cit. excipitur à
prohibitione casus necessitatis, & pieta-
tis, in quibus possunt omnia prædicta li-
citè, & validè fieri.

9. Non prohibentur tamen actus ex-
tra-judiciales, etiam si sint actus jurisdi-
ctionis fori externi: ut, visitare Eccle-
sias, vel Clericos, modo Religioso, &
sine strepitu Judicii. Item excommu-
nicatio, & ab eadem absolutio potest die
Festo dari, eo quod non necessariò requi-
rant judicialem cognitionem causæ.

10. Quæritur, an præceptum de abstinen-
do ab operibus servilibus in die Festo ex genere
suo obliget sub mortali?

Resp. Affirmativè; nam est obliga-
tio instituta ad Dei cultum, & veneratio-
nem Sanctorum, adeoque pertinet ad
virtutem Religionis: virtus autem Re-
ligionis ex alibi dictis ex genere obligat
sub mortali: Sed ex parvitate materiæ
erit veniale, juxta operis qualitatem, &
moram temporis.

11. Sed quæritur, quantum temporis
requiratur, ut quis dicatur per notabile tem-
pus, in die Festo opus servile exercuisse?

Resp. DD. dividuntur. Marchant,
resolut. Pastor. cap. 2. tres horas ad mor-
tale requirit: alii quatuor: quidam o-

(A 222)

cto.

cto. Quibus omnibus, ut nimis laxè loquitis non assentimur.

actus virtutum Theologicarum. Vide lib. I. cap. 1.

Tambur. cit. §. 2. *num.* 1. Cum Diana, Sum. Leandr. ubi supra *num.* 36. & Ilfung. §. 1. 168. excusant à mortali laborantem eodem die per duas horas integras, dummodò illas non excedat; quia, cum hæc sit duodecima pars diei, parva quantitas reputatur respectu totius diei: sed hi etiam nimis laxè procedunt.

Layman. cap. 4. *num.* 1. ex Suarez, tradit laborem unius horæ, secluso scandalo, & quod opus non sit nimis servile, defatigans corpus, ad culpam mortalem non pertingere: ex quo una hora, comparatione 24. horarum, exigua pars reputetur. Bonac. de legibus disp. 5. *qu.* *num.* *punct.* 3. *num.* 2. cum Reginaldo, & Azorio, censet spatium unius horæ esse tempus notabile. Quod confirmat Joan. De la Cruz 3. *præcept.* *dub.* 1. *conc.* 2. referens à viris doctis laborem unius horæ reputari gravem materiam. Et Facundez dixit excedere per quadrantem unam horam; esse excessum notabilem, & sic peccatum mortale. Sed, quia S. Cong. Conc. apud Fagnan. in 3. *decret.* ad cap. nulli de rebus Eccles. non alienan. à *num.* 26. aliàs respondit, non esse tutum in universali definire, quæ res sint exiguæ: ideò Confessarius sciens, quod parvus labor notabiliter non præjudicat observationi Festorum: & quod ex parvitate materiæ possit homo laborans excusari à mortali, in iudicio non sit laxus, sed Bonaccinæ, & De la Cruz adhæreat.

An verò diebus festis teneatur ad

12. *Quæritur.* Petrus in Confessione aperit. Pater, duodecim conduxit operarios, quorum singuli successivè ad meam mandatum per modicam horam (audita Missa) laborarunt, ita ut totus dies fuerit ab ipsorum labore occupatus, peccato, an peccaverim mortaliter?

Resp. Bonac. & Portellus apud Tambur. cit. & Sam. Leandr. ibidem, Petrum à mortali excusant, quia unius opus cum illo alterius non connectitur; cum sit à diversis: qui habent diversas obligationes, quarum una ab alia est distincta; & aliunde nullus ex eis mortaliter peccat: quia supponitur, nullum horam excedere, ergo non adest caput colligendi, unde Petrus mortaliter peccet?

Quibus tamen non adhæremus: & Petrum peccare non dubitamus. Nam ei moraliter imputatur labor, ab operariis in ejus commodum factus; qui secundum se, & ut à Petro intentus, non modicæ horæ, sed integri diei opus servile est, in fraudem legis ordinatum. Nec excusantur operarii, si iniquæ commissionis sint conscii; ut cap. 21. diximus de simul conspirantibus ad vineam devastandam, licet singuli racemum unum surripiant. In eo enim peccato Petri cooperantur, & singulæ operæ moraliter connectuntur in unam; nam tunc, non ut plures numero distincti laborant, sed ut unus moraliter laborat, legem transgrediuntur. Idque debent in confessione aperire; quemadmodum Petrus tenetur explicare ipsorum numerum, & modum, quo operarios ad operandum indu-

induxerit, & legem Ecclesiasticam violaverit.

13. Sed quid, si *Hebræus, vel Turca, aut alii non baptizati, opus servile pro integro festo committeret?*

Resp. Illicite, ubi supra §. 1. numer. 166. eum mortaliter non peccare tradit, quia legibus Ecclesiasticis ipsi non subduntur. Sed peccare resolvitur cum Tamb. §. 1. num. 16. & cit. à Spiritu Sancto fest. 7. num. 60. nam, tamen si non baptizatus ex se sine peccato diebus festis laborare possit, quia non est legibus Ecclesiasticis subditus, fidelis tamen nunquam ei poterit sine culpa laborem injungere; ratio est, quia jam, altero homine laborante, ipse moraliter laboraret, & consequenter non modo humano, & morali festum sanctificaret; in quo opera servilia, non modò immediatè per nos ipsos exercenda, sed etiam mediatè, & per alios homines prohibentur.

14. Quæritur, an peccet mortaliter, qui opera servilia, octo non continuatis vicibus, in eodem festo exercet, si in singulis per semiquadrantem operetur.

Resp. Affirmativè; ratio est, quia licet illa sint discontinuata, quoad tempus, continuantur tamen in contrarietate ad præceptum, cujus una, & eadem est obligatio, quæ durat tota die. Sum. Leand.

15. Quæritur etiam, an toties quis mortaliter peccet, quoties in eodem festo per tempus notabile, pluribus interruptis vicibus, opus servile exercet?

Resp. Affirmativè: à simili de comedente in die jejunii pluries carnes juxta dicta lib. 1. cap. 16. num. 9. tam enim est negativum præceptum non comedendi

carnes, quàm præceptum non laborandi; & sicut comedens post primam manducationem, potens est ad iterum non manducandum, & observandum præceptum negativum, sic laborans post primum laborem exercitum, potens est ad non laborandum in futurum.

16. Quæritur, *Cæsus fuit apud Turcas decem annis captivus, quo tempore, Domino jubente, omnibus diebus festis in agro laboravit: petitur, an mortaliter peccaverit?*

Resp. Interrogetur, an Dominus in contemptum Ecclesiæ, vel Festorum, laborem præceperit, & quatenus affirmet, non est dubium gravissimè deliquisse: non modò contra legem Ecclesiasticam, qua Festa præcipiuntur, verum etiam contra jus divinum, & naturale, dum Christum, & Ecclesiam contempsit; & idè obedire non tenebatur. Quod si non in eum finem fuerit præceptus, & laboraverit ad evitandum damnum grave, quod in persona, vel rebus timebat, à DD. à mortali excusatur.

17. Quæritur, quando quis censeatur cum contemptu transgredi præceptum observandi festa?

Resp. Cum præceptum non implet, quia non vult subijci legi Ecclesiasticæ id injungenti.

Unde notet Confessarius, quod quis potest peccare, vel cum contemptu materiali, vel cum formali ipsius Dei, & legis. Cum contemptu materiali Dei, & legis peccat, dum non facit opus præceptum, vel facit prohibitum (iste extat in quolibet peccato mortali imbibitus, quatenus, dum quis peccat, legem transgreditur: & in eo videtur ipsam materialiter contemnere) Cum contemptu

(Aaaa 2)

verò

verò formali peccat, cum non vult se præcepto, vel Deo, aut Legislatore sub-
jicere: furatur Petrus centum, violat
septimum præceptum Decalogi, com-
mittens peccatum furti, sed non con-
temnit formaliter præceptum, nec Deum
aut Legislatorem. Furatur ipsa centum,
quia non vult subijci Decalogo, vel Deo
præcipienti, tunc formaliter Deum, &
præceptum contemnit, duoque peccata
committit, alterum furti, & alterum in-
perbia. Ita, non jejuno ob gulam, pec-
co contra abstinenciam: trango jeju-
nium, quia nolo subijci præcepto jeju-
nii, pecco & contra obedientiam, & con-
tra abstinenciam, de necessitate in con-
fessione explicandum. Ita in casu, fa-
cio opus servile die festo, pecco contra
Religionem; & contra ipsam legis obe-
dientiam, si serviliter operor, quia re-
pugno obedire, & nolo præcepto subji-
ci. Vide Ilfung. tract. 2. disp. 2. art. 3.
num. 26. Et in hoc formaliter contemno
potestatem Ecclesiæ, quæ à Deo est: &
in quo parvitas materiæ à mortali non
excusat.

Et hæc satis, quantum ad præceptum,
prohibens opus servile in festis. Nunc
de præcepto audiendi Missam agen-
dum est.

18. Et supponendum dari præceptum
Ecclesiasticum de audienda Missa, non
modò diebus Dominicis, sed etiam aliis
festis, obstringens omnes fideles, post-
quam ad plenum rationis usum pervene-
rint, ita ut bonum à malo valeant suffi-
cienter discernere, Deum Oracionibus
colere, ac mortaliter peccare. Quod
regulariter solet accidere circa septen-
nium, aut paulo post, juxta communem

DD. quia post eum quisque fidelis capax
est præcepti Ecclesiastici, ergo & præ-
cepti audiendi Missam. Layman. cit. cap.
3. num. 1. Sum. Leandr. verb. Missa audi-
tio num. 115. & per dicta ibi. 1. cap. 11.
Quod præceptum ex genere suo obliga-
t sub mortali, sic communis sensum fide-
lium, & praxis Ecclesiæ.

19. Queritur, quid sit Missam audire?

Resp. In hoc DD. concordant: quod
non sit determinatè sensum verborum
intelligere, cum rudes non possint: nec
Sacerdotem celebrantem videre, cum
cæci nequeant: neque sacrificantem au-
dite, cum surdi non valeant: sed, quod
fideles sint sacrificio præsentés, eique
modo humano assistant, hoc est, animo,
& corpore, ut possint Sacerdotem vide-
re, vel audire, aut ad ministerium, & sa-
cras actiones attendere, & percipere:
animo sunt præsentés, qui voluntariè
non distrahuntur ad alia objecta: cor-
pore verò, qui sunt præsentés in loco,
in quo Missa celebratur. Quod potest
physicè, & moraliter accidere: physicè
contingit, dum existis cum proprio
corpore in eo loco: moraliter verò, cum
es præsentés ratione conjunctionis cum
multitudine, cum qua constituit unum
corpus morale, Sacro assistens; quod
per DD. verificatur de eo, qui ob in-
titudinè fidelium, quos Ecclesiæ cape-
re non potest, extra Ecclesiam Missam
audit.

20. Sed queritur, an audiens Missam
sue domus sinistra, extra Ecclesiam consti-
ta, satisfaciatur præcepto?

Resp. Affirmat Tambur. citat. cap. 2.
§. 1. num. 14. & Gobat. experien. Theol.
tract. 5. cas. 6. alios plures referens
apud

apud quem negat Suarez, & Portell. Filiiuc. & Diana, & post eos Felix cit. num. 1790. Et istis adhaerendum censo: cum de eo dici non possit, esse physicè præsens, ut est certum; nec moraliter: quia in prudenti hominum existimatione non censetur pars multitudinis existentium in templo.

21. Quæritur, an, si quis toto Missæ tempore confabularetur, vel litteras, aut librum profanum legeret, aut scriberet, & per intervalla adverteret, quid in Altari ageretur, satisfaceret præcepto audiendi Missam?

Resp. Negativè, nam similis actio externa non reputatur compossibilis cum morali præsentia: cum animum abstrahat ab advertentia, sive attentione ad sacrificium. Illung.

22. Sed quæritur, quam attentio requiratur ad implendum præceptum?

Resp. Sed nota: quod duplex est attentio, interna, & externa. Externa est privatio, seu exclusio actionum exteriorum impediendum attentionem internam ad Sacrum: ut est confabulatio, scriptio, pictatio, ludus &c. Interna verò est ipsamet animi, seu mentis, ac intellectus applicatio, & advertentia ad Sacrum; & hæc per Cabalut. *prax. lib. 2. cap. 32.* & Sum. Leand. num. 160. vel est ad verba, & actiones, quas Sacerdos facit, & dicit: vel ad intelligentiam, & sensum verborum, vel ad Deum ipsum; cui sacrificium offertur: aut divina Mysteria, quæ in sacrificio significantur: vel ad divina beneficia, quæ per illud conferuntur.

Sufficere meram externam dicit Tambur. num. 20. & Illung, apud quos plures; resolveres Ecclesiam præcipere au-

ditionem externam; & idem, eum præcepto satisfacere, qui, licet interius voluntariè, & liberè distrahatur, Missæ tamen assistit sine exteriori distractione, & non occupatus externo negotio, vel actione, moraliter incompossibili cum interna attentione. Contra quos dicitur cum Mastrio *disp. 12. art. 1. num. 36.* Sum. Leand. aliisque, quos ipsi referunt, ad satisfaciendum præcepto de audiendo sacro, esse necessariam attentionem internam; ratio est, quia, dum Ecclesia præcepit auditionem Missæ, non præcepit ipsam actionem materialiter tantum, sine intentione colendi Deum, sed ipsam, ut est instituta in cultum Dei, qui ei sine interna attentione non exhibetur. Immo Campion. *instruè. ad confess. audien. pag. 1. cap. 38. num. 16.* dixit, non posse nos obedire præcepto Ecclesiastico audiendi Missam in die festo, nisi credamus Christum verum Deum esse sub hostia ritè consecrata, quam audientes Missam adoramus; quamvis obligatio credendi in casu sit solum per accidens, ratione scilicet præcepti Ecclesiastici audiendi Sacrum.

23. Sed quæritur, an attentio debeat esse actualis, vel virtualis.

Resp. Actualis, qua quis in actu exercito advertit, est optima, & debet consuli, sed non est necessarium, ut semper duret, sed sufficit virtualis, quæ ex vi actualis, quæ præcessit, perseverat in actuali assistentia, & præsentia sacro, licet, propter involuntariam mentis distractionem, actu quis non advertat. Sed tenetur mentem ad actualem advertentiam revocare, dum suam distractionem

(Aaaa 3)

perci-

percipit, juxta dicta lib. 1. cap. 25. num. 7. 8. 9. & 10.

Quod diximus de attentione, quæ est actus intellectus, dicendum est, proportionem servata, de intentione, quæ est actus voluntatis, sed vide ibidem num. 12. & 13.

24. Queritur, an omittens partem notabilem Missæ peccet mortaliter?

Resp. Affirmativè, prout DD. communiter, scribentes, fideles teneri Missam integram audire ex alleg. cap. Missæ.

25. Sed difficultas est, quenam dicenda sit pars notabilis?

Resp. Est controversia inter DD. diverso modo sentientes. Sed communior est docentium, omissionem auditionis à principio usque ad Epistolam exclusivè, non esse partem notabilem, sed, si ipsa quoque omittatur Epistola, (neque ulla excuset necessitas) peccari mortaliter. Cabafut. citat. num. 7. allegans Tabienam, Navarrum, Suarez, Grassium, Henriquez: videndus Gobat ubi supra cap. 4. num. 135. Idem apud Sum. Leand. num. 132. dicitur, si, audita Missa usque ad communionem inclusivè, cætera omittantur? sed quidam volunt esse Evangelium S. Joannis audiendum. Verum semper penitentes monendi sunt, ut integram Missam audiant.

26. Sed quid, si quis accedens ad Ecclesiam, inchoata jam Missa, ceteris quæ remanent, ut consecrationi, usque in finem intersit, & postea ab alio aliam Missam usque ad consecrationem audiat, & postea discedat?

Resp. Præcepto non satisfacit, quia audiens duas, vel plures partes Missæ simul à diversis Sacerdotibus non satisfacit,

ut dixit Innoc. contra 53. prop. Sed nec eadem satisfacit, quamvis non simul, sed successivè à diversis celebrantibus duas partes, vel plures audiat. Matr. cit. num. 33. Ilung. §. 2. num. 161. Felix num. 2799. apud quos plures; ratio est, quia præceptum obligat ad audiendum unam Missam integram, sed illæ duæ medietates diversorum sacrificiorum, neque ex natura sua unum integrè sacrificium constituunt, cum sint partes independentes, quarum una ad aliam non ordinatur; nec constat de Privilegio, vel indulgentia Ecclesiæ, partes successivè disparatas pro integro sacrificio recipientis, ergo eas audiens, integram Missam non audit, sed plures partes plurius Missarum.

28. Queritur, an tempore auditiæ Missæ recitans officium divinum, vel penitentiam à Confessario injunctam, satisfaciatur obligationi de Missa audienda?

Resp. Affirmativè, ex dictis cap. cit. num. 26. ratio est, quia hæc Orationes non impediunt præsentiam, & attentionem sufficientem ad utrumque: quinimo Oratio reddit mentem magis attentam ad Deum, & impedit involuntarias distractiones, ac magis devotio excitatur. Cabafut. cit. num. 3. cum Toletio, Suarez, Bonac. &c.

29. Sed quid de eo, qui tempore auditiæ Missæ peccata sua sacramentaliter Sacerdoti confitetur?

Resp. Non satisfacit præcepto audiendi Missam; ratio est, quia colloquia quæ fiunt inter Sacerdotem, & penitentem ad explorandas peccatorum circumstantias, aliam exigunt attentionem quam quæ in Missa est necessaria; nam

confessio non est Oratio, sed accusatio, & actus iudicii, exigentis discussionem cause, quæ certè attentionem ad Sacrum impediunt. Felix num. 2803.

Ex supra resolutis Confessarius habet ad satisfaciendum præcepto audiendi Missam, quatuor esse necessaria. 1. Est auditio, seu actio, qua quis est animo, vel corpore physicè, aut moraliter præfens sacrificio. 2. Intentio, saltem virtualis audiendi Missam. 3. attentio interna, ad minus virtualis, ad verba, vel actiones Sacerdotis. 4. Integritas, ut tota audiatur, & notabilis pars non omittatur.

30. Quæritur, quid agendum penitenti dubitanti, an hodie detur præceptum audiendi Missam?

Resp. Inquirat veritatem, vel Missam audiat, ne mortaliter peccet; cum non sit licitum absque peccato cum dubio in re gravi operari.

31. Quæritur, an discedens à loco ubi festum particulare celebratur accessurus, ad alium, ubi non est festum, teneatur ante discessum Missam audire?

Resp. Negavit Bonac. cum aliis, quia præceptum audiendi non est affixum determinatæ horæ, sed extenditur usque ad meridiem, & ideo non tenetur prævenire. Contra quos affirmamus peccare mortaliter, si non audiat; ratio est, quia tunc adest obligatio præcepti, & potest implere, ergo debet; aliàs præsumitur transgressionem velle. Est enim regula generalis apud Mastrium disp. 11. quest. 4. art. 2. num. 80. quod dum quis prævidet aliquod impedimentum, vel periculum, propter quod non valeat præceptum existens adimplere, teneatur ad impletio-

nem tempore habili prævenire. Tametsi enim præceptum audiendi Missam absolute, & per se loquendo, non obiget pro brevi illa hora matutina, sed pro tempore matutino usque ad meridiem, tamen in casu, quo prævideatur impedimentum futurum adimplentionis præcepti, per accidens, & supposita illa prævisione, etiam illa hora obligat; & tenetur, quis adimplentionem prævenire, ne malitiosè, & cum dolo videatur prætermisisse.

Et idem dicendum est de accedente ad locum, in quo festum locale celebratur, ut tradit Joan. De la Cruz 3. præcept. art. 2. & Marchant. ubi supr. cap. 3. quar. 7. si ibi moram, executioni præcepti proportionatam trahat: ut, si usque ad meridiem ibi manet; ratio est, quia Statutum illud locale videtur pro eo tempore ipsum obligare: similia namque statuta ad bonam gubernationem loci conducentia censentur, obligare omnes, qui ibi inveniuntur, & qui moraliter præceptum implere possunt. Quinimò consuetudo legum interpres, ita recepta est, etiam inter doctos, ut si aliquandiu manerant in loco, ubi festum particulare celebratur, obligari se putent, licet exteri sint: & hæc est sententia tutior.

32. Quæritur, quot peccata committat, qui die Dominico, in quo venit festum S. Joannis, Missam non audit?

Resp. Vide lib. 1. cap. 18. num. 22.

33. Sed quid, si die Festo, omittat quis Missam, quam audire tenetur, etiam ex voto?

Resp. Duo peccata committit; quia violatio voti est distincta speciei à violatione præcepti; nam prima est contra fidem,

dem, quam dedit Deo observandi votum, & altera est contra præceptum præcipiens cultum, Deo debitum in auditione Missæ; idè debet in Confessione utrumque explicare; sicut qui peccat contra votum; quod juramento se observaturum confirmavit, debet id exprimere, quia & facit contra fidem, quam Deo dedit observandi votum, & contra obligationem non adducendi Deum in resem falsitatis.

34. *Quæritur, an dentur causa excusantes ab auditione Missæ præcepta?*

Resp. Affirmative: sed causa debet esse justa, & rationabilis; idque ex Clementia Ecclesiæ, quæ Missam audire non tanto rigore præcepit, ut voluerit, rationabili causa existente, obligare. Sic DD. communiter, revocantes eas ad septem, apud *San. Leandr. num. 161.* apud quos plura referuntur exempla.

35. Excusantur itaque: I. Impotentes impotentia Physica: ut graviter infirmi, & detenti in carceribus.

II. Impotentes impotentia morali, seu cum gravi difficultate potentes audire: vel quia grave damnum timeant, aut in salute, aut in bonis fortunæ, si e domo exeant, & ad Ecclesiam accedant: in dubio est consulendus medicus, vel Parochus.

III. Qui ob notabilem distantiam non potest propter pluviam accedere ad Ecclesiam.

IV. Mulier honesta, & nobilis carens vestibus, quibus possit decenter juxta suum statum in publico apparere. Verum debet curare accedere, valde mandè, quando populi concursus esse non solet, si id sine gravi suo incommodo, aut notabili confusione facere possit.

V. Pastores, qui non possunt gregem sine damno relinquere. Verum, si sint duæ Missæ, & duo Pastores: unus audiat unam, & alter alteram; si verò sit unum tantum, alter eorum alternatim illam audiat.

VI. Ministrans graviter infirmo, dum prudenter periculum timeretur, & non est, cui relinquatur.

VII. Puerperæ, per dies Purificationis abstinentes ab ingressu Ecclesiæ, juxta *cap. volens, de Purif.*

VIII. Mater, quæ non habet, cui relinquat infantulum, cui, domi relicto, periculum imminet, & secum non potest ducere.

IX. Gravidæ, uterum ferentes ex crimine occulto, ex auditione Missæ alius manifestando.

X. Qui sine peccato Sacro interesse non possunt, ut denunciati excommunicati, & interdicto Ecclesiastico subiecti.

XI. Ignorantes, vel invincibiliter non advertentes esse diem Festum &c.

36. *Quæritur, super quibus interrogandi sunt penitentes circa præceptum observandi Festi?*

Resp. I. An aliquod opus servile abique necessitate & licentia in Festis exercuerint; quot Festa inobservaverint, & an cum scandalo?

II. An fuerint causa, cur alii ea opera exercuerint?

III. An Missam audierint à principio usque ad finem: vel, an partem notabilem omiserint?

IV. An in majori parte Missæ voluntariè divagati fuerint?

V. An impedièrint aliquem, ne Missam audiret &c.